



УДК 355.087.2(477) “2014/2020”

DOI: 10.33099/2707-1383-2021-40-2-36-52

**Ігор Євсєєв**

*науковий співробітник*

*науково-дослідного центру воєнної історії,*

*Національний університет оборони України*

*імені Івана Черняхівського*

*(Київ, Україна)*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1450-1378>*

*Електронна пошта: [evseev8@ukr.net](mailto:evseev8@ukr.net)*

## **ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ / ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ (2014–2020 рр.)**

*Вдосконалення існуючого та формування нового законодавства у сфері волонтерській діяльності, зокрема у напрямку надання волонтерської допомоги українській армії під час антитерористичної операції / операції об'єднаних сил є важливим завданням на шляху забезпечення сталої стратегії діяльності держави у цьому напрямку. Автором зроблено спробу об'єктивного воєнно-історичного аналізу розвитку законодавчих актів, що здійснюють правове регулювання цієї діяльності, а також розглянуто його особливості в указаний період часу. За результатами проведеного дослідження доводиться, що саме в період проведення антитерористичної операції / операції Об'єднаних сил відбулася інституалізація волонтерської діяльності у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України.*

**Ключові слова:** *волонтерська діяльність, волонтери, правове регулювання, нормативно-правове забезпечення, антитерористична операція, операція об'єднаних сил, матеріально-технічне забезпечення.*

**Постановка проблеми.** Вже на початку антитерористичної операції на Сході України (далі — АТО) суспільство показало вражаючу здатність до консолідації і мобілізації, зумівши створити дієву мережу громадських

ініціатив та об'єднань в рамках волонтерської діяльності, які опікувалися вирішенням найбільш гострих та невідкладних завдань із забезпечення її проведення. Волонтерська діяльність в цей час набула інститу-



ційного розвитку та стала активним соціально-суспільним рухом, що перебирав на себе частку державних повноважень з підтримки української армії (Аналітична доповідь. 2018, с. 159). Стало очевидним, що така діяльність в умовах проведення АТО потребувала нормативно-правового забезпечення, а самі волонтери — соціального захисту з боку держави. Це, насамперед, обумовлює на сьогоднішній день науковий інтерес до розгляду історичних аспектів розвитку правового регулювання волонтерської діяльності під час проведення антитерористичної операції / операції об'єднаних сил (далі — АТО / ООС).

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематика правового регулювання волонтерської діяльності під час проведення АТО висвітлювалась у наукових працях В. Вашкович (Вашкович, В. В. 2018), Т. Вставської (Вставська, Т. В. 2017), М. Матяша (Матяш, М. 2017), В. Новікової (Новікова, В. Г. 2019), М. Ольховського (Шамрай, В. О. & Ольховський, М. А. 2015), В. Сірко (Сірко, В. С. 2018), О. Турчака (Турчак, О. В. 2017), В. Шамрая (Шамрай, В. О. & Ольховський М. А. 2015), О. Яновської (Яновська, О. В. 2017). Зазначені науковці зробили важливий внесок у дослідження нормативно-правової бази волонтерства в Україні та правового статусу волонтерів. Разом з тим, їх розвідки спрямовані на вивчення лише окремих законодавчих

та інших нормативно-правових актів і не охоплюють всього масиву документів, що забезпечили правове регулювання волонтерської діяльності в державі у 2014–2020 рр.

**Метою статті** є дослідження історичних аспектів розвитку правових засад волонтерської діяльності під час проведення АТО / ООС, встановлених низкою законодавчих та інших нормативно-правових актів України у 2014–2020 рр.

**Виклад основного матеріалу.** Волонтерська діяльність в Україні напередодні проведення АТО регулювалось законами України: від 19.04.2011 № 3236-VI «Про волонтерську діяльність»; від 21.06.2001 № 2558-III «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»; від 19.06.2003 № 966-IV «Про соціальні послуги» і була в основному спрямована на надання соціальних послуг громадянам, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребували підтримки, допомоги або соціальної реабілітації. Однак, на сучасному етапі ця діяльність набула обґрунтовано нового напрямку свого розвитку — надання волонтерської допомоги українській армії та захисникам нашої держави.

Через оперативність реагування на нові для українського суспільства реалії, спроможність надання ефективних відповідей на виклики воєнного часу, здатність розв'язання надзвичайно складних проблем, пов'язаних з підтримкою обороно-



здатності держави, турботою про захисників її цілісності та незалежності, подекуди на противагу певній беспорядності державних органів, до компетенції яких належить вирішення цих завдань, волонтерська діяльність здобула всенародну шану і повагу (Шамрай, В. О. & Ольховський, М. А. 2015, с. 141). Наводячи приклади дій волонтерів і відзначаючи їх великий вклад в оборону країни, Голова Верховної Ради VIII скликання А. Парубій зазначав: «Для мене це символ величезного духу єдності, коли величезна кількість громадян, розуміючи, що держава слабка, своїм прикладом і своїми діями забезпечили армію в той складний період» (Волонтерський рух. 2018). Як засвідчили результати загальнонаціонального дослідження стану волонтерства в Україні, проведеного у грудні 2014 року, — основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим. На той час цією діяльністю займались майже 70% волонтерів (Матяш, М. 2017). Тільки за їх сприяння значна частина військовослужбовців та добровольців була забезпечена індивідуальними аптечками зразка військ НАТО та іншими сучасними засобами надання першої медичної допомоги, не кажучи вже про предмети першої необхідності та інші матеріальні засоби (Про Рекомендації парламентських слухань. 2015).

Разом з тим, масовий волонтерський рух та нові форми волонтерської діяльності потребували її законодавчого врегулювання і забезпечення. Так, вже 2 вересня 2014 року Верховною Радою України було прийнято пакет законодавчих ініціатив, спрямованих на спрощення порядку здійснення благодійної допомоги для ЗС України та звільнення від податку самих благодійників. Запроваджені механізми здійснення публічного збору благодійних пожертв для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил (далі — ЗС) України дозволили проводити фінансування оборонних видатків за рахунок пожертв фізичних та юридичних осіб (Про внесення змін до статті 7. 2014) та звільнити від податку суми коштів, що направляються благодійниками — фізичними особами, які внесені до Реєстру волонтерів АТО, для надання благодійної допомоги на користь військовослужбовців та інших осіб, які беруть (брали) участь в АТО (Про внесення змін до Податкового кодексу України. 2014). Завдання щодо формування та адміністрування такого реєстру наказом Міністерства фінансів України були покладені на Державну фіскальну службу України. Але, видання цього наказу відбулося із порушенням строків, визначених законодавством України. Зазначене на думку автора є неприпустимим, коли в державі діє особливий період (Про затвердження



Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів. 2014).

Наступним кроком у напрямку створення правового поля для забезпечення волонтерської допомоги українській армії стало прийняття у березні 2015 року змін до чинного законодавства України у сфері волонтерської діяльності. Так, в Законі України «Про волонтерську діяльність» було врегульовано правовідносини, що виникали в процесі проведення волонтерської діяльності в Україні під час проведення АТО. На законодавчому рівні було закріплено нові напрями волонтерської діяльності, що полягали у наданні допомоги громадянам, які постраждали внаслідок проведення АТО, а також ЗС України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення АТО. Для залучення більш широкого кола установ і організацій до волонтерської допомоги термін «волонтерська організація» у зазначеному законі було змінено на «організації та установи, які залучають до своєї діяльності волонтерів».

Крім цього, зазначений закон було доповнено нормою, яка передбачає виплату одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волон-

терської допомоги в районі проведення АТО. Одночасно було внесено зміни і до Закону України «Про страхування» щодо добровільного страхування життя і здоров'я волонтерів на період надання волонтерської допомоги організаціями та установами, які залучають до своєї діяльності волонтерів (Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності. 2015).

В умовах проведення АТО держава почала активно залучати волонтерів до виконання найбільш пріоритетних завдань щодо зміцнення національної безпеки України. У відповідності до затверджених рішень Ради національної безпеки і оборони України, інших підзаконних актів Президента України та центральних органів виконавчої влади волонтери приймали участь у матеріально-технічному забезпеченні ЗС України (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 вересня 2014 року. 2014), наданні домедичної допомоги військовослужбовцям (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2015 року. 2015), заходах щодо соціальної реабілітації і адаптації учасників АТО (Про додаткові заходи щодо соціального захисту. 2015) тощо.

Найбільш гострою виявилася проблема суміщення посад на основних місцях роботи та здійснення волонтерської діяльності для цивільних медиків, які працювали



в зоні АТО на добровільних (волонтерських) засадах. Це призвело до скорочення кількості кваліфікованих медиків-волонтерів у зоні бойових дій. Однак, на початку грудня 2014 року ця проблема була нормативно врегульована наказом Міністерства охорони здоров'я України через організацію службових відряджень медичних фахівців (за їх згодою) для роботи на території Донецької та Луганської областей. Рішенням Уряду такої категорії працівників додатково відшкодовувалося 50% заробітної плати (Яновська, О. В. 2017, с. 82; Про формування спеціалізованих медичних бригад. 2014; Про особливості оплати праці працівників. 2015).

Важливу роль волонтерського руху у забезпеченні національної безпеки і оборони в цей час було відведено також і у доктринальних та концептуальних документах оборонного планування, що були розроблені в Україні протягом 2015–2016 рр. після проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони та оцінки стану воєнної безпеки держави. Зокрема, в цих основоположних документах оборонного планування було передбачено:

у Воєнній доктрині України — взаємодію сил оборони та їх складових з організаціями та об'єднаннями, що залучають до своєї діяльності волонтерів для розв'язання завдань із забезпечення воєнної безпеки України (Про рішення Ради націо-

нальної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року. 2015);

у Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України — широке залучення волонтерських рухів для забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які використовуються для потреб сектору безпеки і оборони (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року. 2016);

у Стратегії кібербезпеки України — активне залучення волонтерських організацій для створення системи своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації кіберзагроз (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року. 2016);

у Стратегічному оборонному бюлетені України — включення до складу Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України представників від волонтерів для забезпечення координації, моніторингу та оцінки оборонної реформи (Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року. 2016).

Для забезпечення скоординованих дій волонтерських організацій та Збройних Сил з питань забезпечення обороноздатності та мобілізаційної готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану, контролю за використанням благодійної допомоги та удосконалення системи ма-





теріально-технічного забезпечення наказом Міністерства оборони України у жовтні 2014 року було створено Раду волонтерів (при цьому міністерстві). Її завданнями стали: речове забезпечення армії, ремонт техніки, закупівля приладів та військова медицина. Цьому органу було доручено розпоряджатися бюджетними коштами (в тому числі із надходжень з SMS на номер «565») на суму 60 млн. гривень (Новікова, В. Г. 2019, с. 39; в Міністерстві оборони України буде створено Раду волонтерів. 2014).

Значну увагу з боку держави в цей історичний період було приділено соціальному захисту громадян, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення АТО (у тому числі провадили волонтерську діяльність). Спочатку на законодавчому рівні у квітні 2015 року було визначено їх соціально-правовий статус. Зокрема, до осіб з інвалідністю внаслідок війни було віднесено волонтерів, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення (контузії, каліцтва або захворювання) під час забезпечення проведення АТО, перебуваючи безпосередньо у районах її проведення. Також статус особи, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» було надано членам сімей волонтерів, які загинули (пропали без вести) та померли внаслідок поранення (контузії, каліцтва або захворювання) (Про внесення

змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо статусу осіб. 2015). Надалі, у листопаді 2015 року законодавцем було прийняте рішення про виплати особам із числа волонтерів, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, та членам їх сімей (у разі смерті таких осіб) одноразової грошової допомоги (Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо виплати одноразової грошової винагороди. 2015). Для підтвердження відповідних соціально-правових статусів вказаних осіб Державною службою України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції у квітні 2016 року було утворено Міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера (Про внесення змін до Положення про міжвідомчу комісію. 2016).

На виконання цих вимог законодавства рішенням Уряду у серпні 2015 року було впорядковано механізм виплати одноразової грошової допомоги вищезазначеним особам: у разі загибелі (смерті) волонтера одноразова грошова допомога виплачується у розмірі 500 прожиткових



мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб на дату загибелі (смерті), членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) волонтера у рівних частинах; у разі встановлення інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) одноразова грошова допомога виплачується волонтеру залежно від групи інвалідності у розмірі 250 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб, особам з інвалідністю I групи; 200 — особам з інвалідністю II групи; 150 — особам з інвалідністю III групи (Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги. 2015).

Проаналізувавши розпорядження Уряду щодо виділення коштів для надання одноразової грошової допомоги членам сімей волонтерів, які загинули (померли), та волонтерам, яким встановлено інвалідність внаслідок поранення, отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення АТО / ООС, автор прийшов до висновку, що з 2015 року по цей час було видано 6 відповідних підзаконних актів Уряду. В результаті одноразову грошову допомогу отримали 3 волонтери, у зв'язку із встановленням їм інвалідності, та 11 сімей загиблих волонтерів на загальну суму 7,356 млн. гривень.

Слід відмітити, що напередодні та з початком проведення ООС у чинні нормативно-правові акти України, що регулюють податкове законодав-

ство у сфері волонтерської діяльності, соціальний захист волонтерів та ведення їх реєстру, були внесені зміни, які дозволили поширити дію відповідних норм, передбачених в умовах АТО, на період виконання заходів, що здійснюються шляхом проведення ООС (Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України, 2018; Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України, 2018; Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення адміністрування податків. 2020).

Поряд з цим, наприкінці 2019 року законодавець надав правовий статус учасника бойових дій особам, які брали участь у складі добровольчих формувань в АТО у взаємодії із Збройними Силами, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами. Але, дії цієї норми не були поширені на осіб, які добровільно залучалися та брали участь у забезпеченні проведення АТО / ООС (здійснювали волонтерську діяльність) (Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання статусу. 2019).

Прагнучи до забезпечення гарантій додержання прав і законних інтересів волонтерів указом голови держави у грудні 2019 року було призначено Уповноваженого Президента України з питань волонтерської діяльності (поза штатом) в особі громадянки України Пушкарьової Н. А.



Серед головних його завдань зазначається робота щодо моніторингу ситуації щодо забезпечення гарантій додержання прав і законних інтересів волонтерів, нормотворча діяльність у сфері волонтерської діяльності, відновлення порушених прав і законних інтересів волонтерів тощо (Про Уповноваженого Президента України. 2019).

Відзначаючи значний вклад волонтерів у забезпечення проведення АТО Указом Президентом України у лютому 2016 року було встановлено відзнаку «За гуманітарну участь в антитерористичній операції». Загалом, за проявлену громадянську мужність, вагомий особистий внесок у розвиток волонтерського руху, зміцнення обороноздатності та безпеки України під час проведення АТО / ООС понад 300 волонтерів (у 45 актах Президента України) було відзначено державними нагородами України, а громадському діячу, волонтеру Дмитру Гончаренку присвоєне звання Героя України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (по смертно) (Про відзнаку Президента України. 2016).

**Висновки.** Таким чином, саме в період проведення АТО / ООС від-

булася інституалізація волонтерської діяльності у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України. В умовах сучасних безпекових викликів вона трансформувалася у впливовий політичний інститут українського суспільства, що опікується проблемами забезпечення обороноздатності держави.

Зміни, що відбулися у чинному законодавстві у 2014–2020 роках дали змогу: врегулювати правовідносини, що виникали в процесі провадження волонтерської діяльності в Україні під час проведення АТО / ООС; залучити волонтерів до виконання найважливіших завдань у сфері національної безпеки і оборони; запровадити з боку держави їх соціальний захист та гідно оцінити вклад у матеріально-технічне забезпечення української армії.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є удосконалення нормативно-правової бази держави для надання правового статусу учасника бойових дій волонтерам, які, ризикуючи своїм життям, здійснювали матеріально-технічне забезпечення АТО / ООС та безпосередньо перебували в районах їх проведення.





## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». (2018). Київ: НІСД, с. 1316.

Вашкович, В. В. (2018). *Адміністративно — правове забезпечення волонтерства як складова соціальної функції держави*. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 — Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород, 220 с.

Вставська, Т. В. (2017). Адміністративно-правовий статус волонтерів, які брали участь в антитерористичній операції. *LEX PORTUS*. № 1 (3), с. 97–106.

Волонтерський рух — це символ величезного духу єдності. (2018). Голос України, 13 березня 2018 року. № 46, с. 4. URL: <http://www.golos.com.ua/article/300653> [дата зверн.: 11.11.2020].

В Міністерстві оборони України буде створено Раду волонтерів. (2014). URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2014/10/02/v-ministerstvi-oboroni-ukraini-bude-stvoreno-radu-volonteriv-general-polkovnik-valerij-geletej> [дата зверн.: 11.11.2020].

Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, бойових дій та збройного конфлікту: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 604. (2015). *Офіційний вісник України*. № 68. Ст. 2234.

Матяш, М. (2017). Одним із найбільш значущих результатів Революції Гідності стало виникнення волонтерського руху. Укрінформ, 14 жовтня 2017 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalnee-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html> [дата зверн.: 11.11.2020].

Новікова, В. Г. (2019). Місце та роль жінок у волонтерському русі в період проведення АТО (2014–2018). *Воєнно-історичний вісник*. № 2 (32), с. 38–50.

Про відзнаку Президента України «За гуманітарну участь в антитерористичній операції»: Указ Президента України від 17.02.2016 р. № 54/2016. (2016). *Офіційний вісник Президента України*. № 7. Ст. 149.

Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності: Закон України від 05.03.2015 р. № 246-VIII. (2015). *Відомості Верховної Ради України*. № 22. Ст. 146.

Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»: Закон України від 19.06.2018 р. № 2462-VIII. (2018). *Відомості Верховної Ради України*. № 39. Ст. 285.



Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 р. № 465-ІХ. (2020). *Відомості Верховної Ради України*. № 30. Ст. 206.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання статусу та соціальних гарантій окремим особам із числа учасників антитерористичної операції: Закон України від 04.12.2019 р. № 329-ІХ. (2020). *Відомості Верховної Ради України*. № 13. Ст. 67.

Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо виплати одноразової грошової допомоги волонтерам, добровольцям, які захищають незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, та членам сімей загиблих: Закон України від 03.11.2015 р. № 735-VIII. (2015). *Відомості Верховної Ради України*. № 49–50. Ст. 452.

Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо статусу осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Закон України від 07.04.2015 р. № 291-VIII. (2015). *Відомості Верховної Ради України*. № 24. Ст. 173.

Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги: Закон України від 02.09.2014 р. № 1668-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. № 41–42. Ст. 2028.

Про внесення змін до Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій: наказ Міністерства соціальної політики України від 04.04.2016 р. № 330. (2016). *Офіційний вісник України*. № 36. Ст. 1421.

Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»: Закон України від 02.09.2014 р. № 1663-VII. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. № 43. Ст. 2032.

Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції: Указ Президента України від 18.03.2015 р. № 150/2015. (2015). *Офіційний вісник Президента України*. № 9. Ст. 527.

Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції: наказ Міністерства фінансів України від 30.10.2014 р. № 1089. (2014). *Офіційний вісник України*. № 95. Ст. 2754.

Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 р. № 2268-VIII. (2018). *Відомості Верховної Ради України*. № 10. Ст. 54.

Про особливості оплати праці працівників, які беруть участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2015 р. № 522. (2015). *Офіційний вісник України*. № 60. Ст. 1976.



Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про військово-медичну доктрину України»: Постанова Верховної Ради України від 25.11.2015 р. № 827-VIII. (2015). *Відомості Верховної Ради України*. № 51. Ст. 477.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 вересня 2014 року «Про комплекс заходів щодо зміцнення обороноздатності держави та пропозиції до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 03.11.2014 р. № 842/2014. (2014). *Офіційний вісник Президента України*. № 43. Ст. 1934.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2015 року «Про додаткові заходи щодо зміцнення національної безпеки України»: Указ Президента України від 23.03.2015 р. № 139/2015. (2015). *Офіційний вісник Президента України*. № 7. Ст. 474.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015. (2015). *Офіційний вісник Президента України*. № 22. Ст. 1291.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016. (2016). *Офіційний вісник Президента України*. № 10. Ст. 195.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 15.03.2016 р. № 96/2016. (2016). *Офіційний вісник Президента України*. № 10. Ст. 198.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 06.06.2016 р. № 240/2016. (2016). *Офіційний вісник Президента України*. № 17. Ст. 466.

Про Уповноваженого Президента України з питань волонтерської діяльності: Указ Президента України від 04.12.2019 р. № 879/2019. (2019). *Офіційний вісник Президента України*. № 26. Ст. 1154.

Про формування спеціалізованих медичних бригад другої черги медицини катастроф центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.12.2014 р. № 913. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0913282-14#Text> [дата зверн.: 11.11.2020].

Сірко, В. С. (2018). *Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні*: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 — Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 246 с.

Турчак, О. В. (2017). Нормативно-правова база у сфері волонтерської діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. № 5, с. 51–54.

Шамрай, В. О. & Ольховський, М. А. (2015). Сучасний стан офіційного визнання волонтерської діяльності в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. Серія: Юридичні науки*. № 4 (81), с. 139–144.



Яновська, О. В. (2017). Інституалізація волонтерського руху в Україні: безпековий вимір. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* № 1/2 (33/34), с. 80–83.

## REFERENCES

Analitychna dopovid do Shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy “Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshe Ukrainy v 2018 rotsi” (2018). [Analytical Report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine “On the Internal and External Situation of Ukraine in 2018”]. Kyiv: NISS, 1316 s. [in Ukrainian].

Vashkovych, V. V. (2018). *Administratyvno-pravove zabezpechennia volonterstva yak skladova sotsialnoi funktsii derzhavy* [Administrative and legal support of volunteering as a component of the social function of the state]. (Candidate’s thesis). Uzhhorod, 220 s. [in Ukrainian].

Vstavka, T. V. (2017). Administratyvno-pravovyi status volonteriv, yaki braly uchast v antyterrorystychnii operatsii [Administrative and legal status of volunteers who participated in the anti-terrorist operation]. *LEX PORTUS.* № 1 (3), s. 97–106. [in Ukrainian].

Volonterskyi rukh — tse symvol velycheznogo dukhu yednosti. (2018). [The volunteer movement is a symbol of a great spirit of unity]. URL: <http://www.golos.com.ua/article/300653> [Accessed: 11.11.2020]. [in Ukrainian].

V Ministerstvi oborony Ukrainy bude stvoreno Radu volonteriv. (2014). [A Council of Volunteers will be established in the Ministry of Defense of Ukraine]. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2014/10/02/v-ministerstvi-oboroni-ukraini-bude-stvoreno-radu-volonteriv-general-polkovnik-valerij-geletej> [Accessed: 11.11.2020]. [in Ukrainian].

Deiaki pytannia vyplaty odnorazovoi hroshovoi dopomohy u razi zahybeli (smerti) abo invalidnosti volontera vnaslidok poranennia (kontuzii, travmy abo kalitstva), otrymanoho pid chas nadannia volonterskoi dopomohy v raioni provedennia antyterrorystychnoi operatsii, zdiisnennia zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh, boiovykh dii ta zbroinoho konfliktu [Some issues of payment of one-time financial assistance in case of death (death) or disability of a volunteer due to injury (contusion, trauma or injury) received during the provision of volunteer assistance in the area of the anti-terrorist operation, national security and defense measures, repulse and deterrence aggression of the Russian Federation in Donetsk and Luhansk regions, hostilities and armed conflict]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.08.2015 r. № 604. (2015). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy.* № 68, art. 2234. [in Ukrainian].

Matiash, M. (2017). Odnym iz naibilsh znachushchykh rezultativ Revoliutsii Hidnosti stalo vynyknennia volonterskoho rukhu [One of the most significant results of the Revolution of Dignity was the emergence of the volunteer movement]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html> [Accessed: 11.11.2020]. [in Ukrainian].



Novikova, V. H. (2019). Mistse ta rol zhinok u volonterskomu rusi v period provedennia ATO (2014–2018) [The place and role of women in the volunteer movement during the ATO (2014–2018)]. *Voienno-istorychnyi visnyk*. № 2 (32), s. 38–50. [in Ukrainian].

Pro vidznaku Prezydenta Ukrainy “Za humanitarnu uchast v antyterorystychnii operatsii” [On the award of the President of Ukraine “For humanitarian participation in the anti-terrorist operation”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.02.2016 r. № 54/2016. (2016). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 7, art. 149. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo volonterskoi diialnosti [On amendments to some laws of Ukraine on volunteering]: Zakon Ukrainy vid 05.03.2015 r. № 246-VIII. (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 22, art. 146. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy u zviazku z pryiniattiam Zakonu Ukrainy “Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnogo suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh” [On Amendments to Certain Laws of Ukraine in Connection with the Adoption of the Law of Ukraine “On the peculiarities of the state policy to ensure the state sovereignty of Ukraine in the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk regions”]: Zakon Ukrainy vid 19.06.2018 r. № 2462-VIII. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 39, art. 285. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vdoskonalennia administruvannia podatkov, usunennia tekhnichnykh ta lohichnykh neuzghodzenosti u podatkovomu zakonodavstvi [About modification of some laws of Ukraine concerning improvement of administration of taxes, elimination of technical and logical inconsistencies in the tax legislation]: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 r. № 465-IX. (2020). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 30, art. 206. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo nadannia statusu ta sotsialnykh harantii okremym osobam iz chysla uchasykiv antyterorystychnoi operatsii [About modification of some legislative acts of Ukraine concerning granting of the status and social guarantees to separate persons from among participants of anti-terrorist operation]: Zakon Ukrainy vid 04.12.2019 r. № 329-IX. (2020). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 13, art. 67. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu” shchodo vyplaty odnorazovoi hroshovoi dopomohy volonteram, dobrovoltsiam, yaki zakhyshchaiut nezalezhnist, suverenitet ta terytorialnu tsilisnist Ukrainy, ta chlenam simei zahyblykh [On Amendments to the Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection” Concerning the Payment of One-Time Financial Assistance to Volunteers, Volunteers Protecting the Independence, Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine, and Members of the Families of the Victims”]: Zakon Ukrainy vid 03.11.2015 r. № 735-VIII. (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 49–50, art. 452. [in Ukrainian].

Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu” shchodo statusu osib, yaki zakhyshchaly nezalezhnist, suverenitet ta terytorialnu tsilisnist Ukrainy: [On Amendments to the Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, Guarantees





of Their Social Protection” Concerning the Status of Persons Defending the Independence, Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine”]: *Zakon Ukrainy vid 07.04.2015 r. № 291-VIII. (2015). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 24, art. 173. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo deiakykh pytan opodatkuvannia blahodiinoi dopomohy [About modification of the Tax code of Ukraine concerning some questions of the taxation of the charitable help]: *Zakon Ukrainy vid 02.09.2014 r. № 1668-VII. (2014). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 41–42, art. 2028. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro mizhvidomchu komisiuu z pytan rozghliadu materialiv pro vyznannia uchasykamy boiovykh dii [About modification of the Situation on the interdepartmental commission on questions of consideration of materials on recognition as participants of military operations]: *Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 04.04.2016 r. № 330. (2016). Ofitsiyni visnyk Ukrainy. № 36, art. 1421. [in Ukrainian].*

Pro vnesennia zmin do statti 7 Zakonu Ukrainy “Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii” [On Amendments to Article 7 of the Law of Ukraine “On Charitable Activities and Charitable Organizations”]: *Zakon Ukrainy vid 02.09.2014 r. № 1663-VII. (2014). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 43, art. 2032. [in Ukrainian].*

Pro dodatkovy zakhody shchodo sotsialnoho zakhystu uchasykiv antyterrorystychnoi operatsii [About additional measures on social protection of participants of anti-terrorist operation]: *Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18.03.2015 r. № 150/2015. (2015). Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy. № 9, art. 527.*

Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia ta vedennia Reiestru volonteriv antyterrorystychnoi operatsii [About approval of the Procedure for formation and maintenance of the Register of volunteers of anti-terrorist operation]: *Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.10.2014 r. № 1089. (2014). Ofitsiyni visnyk Ukrainy. № 95, art. 2754. [in Ukrainian].*

Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnogo suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh [On the peculiarities of the state policy to ensure the state sovereignty of Ukraine in the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk regions]: *Zakon Ukrainy vid 18.01.2018 r. № 2268-VIII. (2018). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 10, art. 54. [in Ukrainian].*

Pro osoblyvosti oplaty pratsi pratsivnykiv, yaki berut uchast u zabezpechenni provedennia antyterrorystychnoi operatsii [On the peculiarities of remuneration of employees involved in ensuring the anti-terrorist operation]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.07.2015 r. № 522. (2015). Ofitsiyni visnyk Ukrainy. № 60, art. 1976. [in Ukrainian].*

Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: “Pro viiskovo-medychnu doktrynu Ukrainy” [On the Recommendations of the Parliamentary Hearings on the Topic: “On the Military Medical Doctrine of Ukraine”]: *Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 25.11.2015 r. № 827-VIII. (2015). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 51, art. 477. [in Ukrainian].*

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 12 veresnia 2014 roku “Pro kompleks zakhodiv shchodo zmitsnennia oboronozdatnosti derzhavy ta propozytsii do proektu



Zakonu Ukrainy “Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2015 rik” po stattiakh, poviazanykh iz zabezpechenniam natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 12, 2014 “On a set of measures to strengthen the state’s defense capabilities and proposals to the draft Law of Ukraine” On the State Budget of Ukraine for 2015” on articles related to national security and defense of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 03.11.2014 r. № 842/2014. (2014). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy* № 43, art. 1934. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 18 liutoho 2015 roku “Pro dodatkovy zakhody shchodo zmitsnennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy” [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of February 18, 2015 “On additional measures to strengthen the national security of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23.03.2015 r. № 139/2015. (2015). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 7, art. 474. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku “Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy” [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 2, 2015 “On the new version of the Military Doctrine of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.09.2015 r. № 555/2015. (2015). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 22, art. 1291. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 4 bereznia 2016 roku “Pro Kontseptsiiu rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy” [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 4, 2016 “On the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.03.2016 r. № 92/2016. (2016). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 10, art. 195. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 27 sichnia 2016 roku “Pro Stratehiiu kiberbezpeky Ukrainy” [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of January 27, 2016 “On the Cyber Security Strategy of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15.03.2016 r. № 96/2016. (2016). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 10, art. 198. [in Ukrainian].

Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 travnia 2016 roku “Pro Stratehichniy oboronnyi biuleten Ukrainy” [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 20, 2016 “On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine”]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.06.2016 r. № 240/2016. (2016). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 17, art. 466. [in Ukrainian].

Pro Upovnovazhenoho Prezydenta Ukrainy z pytan volonterskoi diialnosti [About the Commissioner of the President of Ukraine for Volunteering]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 04.12.2019 r. № 879/2019. (2019). *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 26, art. 1154. [in Ukrainian].

Pro formuvannia spetsializovanykh medychnykh bryhad druhoi cherhy medytsyny katastrof tsentriv ekstremoi medychnoi dopomohy ta medytsyny katastrof [About formation of specialized medical brigades of the second turn of disaster medicine of the centers of emergency medical care



and disaster medicine]: Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 01.12.2014 r. № 913. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0913282-14#Text> [Accessed: 11.11.2020]. [in Ukrainian].

Sirko, V. S. (2018). *Administratyvno-pravove zabezpechennia volonterskoi diialnosti v Ukrainy* [Administrative and legal support of volunteering in Ukraine]. (Candidate's thesis). Odesa, 246 s. [in Ukrainian].

Turchak, O. V. (2017). Normatyvno-pravova baza u sferi volonterskoi diialnosti [Regulatory framework in the field of volunteering]. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 5, s. 51–54. [in Ukrainian].

Shamrai, V. O. & Olkhovskyi, M. A. (2015). Suchasnyi stan ofitsiinoho vyznannia volonterskoi diialnosti v Ukraini [The current state of official recognition of volunteering in Ukraine]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo. Naukovyi zhurnal. Seriia: Yurydychni nauky*. № 4 (81), s. 139–144. [in Ukrainian].

Yanovska, O. V. (2017). Instytutalizatsiia volonterskoho rukhu v Ukraini: bezpekovyi vymir [Institutionalization of the volunteer movement in Ukraine: security dimension]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*. № ½ (33/34), s. 80–83 [in Ukrainian].

***Ihor Yevsieiev***

*Researcher of Research Centre of Military History,  
The National Defence University of Ukraine  
named after Ivan Cherniakhovskyi  
(Kyiv, Ukraine)*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1450-1378>*

## **HISTORICAL ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF VOLUNTEER ACTIVITIES DURING THE ANTI-TERRORIST OPERATION / JOINT FORCES OPERATION (2014–2020)**

*Volunteer activities in Ukraine before the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine was mainly aimed at providing social services to citizens who, through their physical, material or other characteristics, needed support, assistance or social rehabilitation. However, at the present stage, this activity has become justified by a new direction of its development — providing volunteer assistance to the Ukrainian army and defenders of our state.*

*During the anti-terrorist operation / joint force operation (ATO / JFO), Ukrainian society has shown an impressive ability to consolidate and mobilize, has managed to*



*create an effective network of public initiatives and associations within the framework of volunteer activities that took care of solving the most acute and urgent tasks to ensure its implementation. Volunteer activities at this time became institutional development and became an active social and social movement, which assumed a share of state powers to support the Ukrainian army.*

*In the course of the study, it was found that in the conditions of modern security challenges, volunteer activities were transformed into an influential political institution of the Ukrainian society, which cares about the ensuring problems of the defense capacity of the state.*

*The changes that took place in the current legislation in 2014–2020 allowed: to regulate the legal relations that arose during the implementation of volunteer activities in Ukraine during the ATO/JFO; to involve volunteers in the implementation of the most important tasks in the field of the national security and defense; to introduce their social protection by the state and to assess sufficiently the contribution to logistics of the Ukrainian army.*

*A promising area of further research is improving the legal framework of the state to provide legal status of combatants to volunteers who, risking their lives, have provided logistics to the ATO / JFO and have directly in the areas of their conduct.*

**Keywords:** *volunteer activities, volunteers, legal regulation, legal support, anti-terrorist operation, joint force operation, logistics.*